

**РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ
УКРАЇНИ**

На сьогодні досить актуальним для вітчизняної науки є дослідження проблем формування інвестиційної привабливості тої чи іншої сфери економіки країни. Обумовлено це різними факторами, в тому числі і інтеграцією України у світове господарство, стабілізацією та подальшим розвитком ринкових перетворень. Активна інвестиційна політика та формування сприятливих умов для залучення інвестицій є важливим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень та поліпшення якісних показників діяльності підприємств АПК. Загалом масштабні обсяги і ефективність інвестицій пришвидшує відтворювальний процес. Зміни в загальному процесі інвестування відображаються і на природоохоронній діяльності, зокрема екологічнобезпечному землекористуванні, що впливає на подальший розвиток аграрного сектору.

Інвестиційна привабливість аграрного сектору України визначається, в тому числі, і головним природним засобом виробництва – землею. Від якості і використання земельних ресурсів залежить продуктивність сільськогосподарських підприємств, а зрештою розвиток агропромислового комплексу України загалом. Варто відзначити, що в наш час капіталовкладення здебільшого стосуються не відтворення продуктивного потенціалу сільськогосподарських земель та раціонального їх використання, а здебільшого нарощування власних вигод за рахунок використання застарілих методів ведення господарства. Дані заходи, звичайно, призводять до поступового зниження родючості ґрунтів.

Інвестування агропромислового виробництва визначає стан науково-технічного прогресу та являється основним стимулом для його розвитку, є гарантією прогресивних змін в економіці країни в цілому.

Фундаментальні здобутки у сфері дослідження проблем інвестиційного розвитку були отримані у працях таких вітчизняних вчених, як О.І. Амоша, Ю.М. Бажал, П.Ю. Беленький, М.П. Бутко, О.В. Гаврилюк, В.М. Геєць, В.І. Голикова, Б.М. Данилишин, Г.О. Мазур, Т.В. Мацибора, Ю.М. Воробйов, А.С. Лисенський та інші. Проте питання, пов'язані з розвитком та проблемами інвестиційного процесу та окремими аспектами іноземного інвестування в АПК, потребують подальшого вивчення.

Метою статті є визначення причин незадовільного інвестиційного забезпечення АПК України, зокрема проблем залучення іноземних інвестицій, та пошук шляхів активізації інвестиційних процесів в АПК.

Дослідження теорії інвестиційної діяльності дає підстави стверджувати про наявність досить різних підходів до оцінки інвестиційного процесу на мікро- і макрорівнях. Водночас формування ефективної інвестиційної політики та механізм залучення інвестиційних ресурсів, багато в чому залежать від інвестиційного потенціалу та інституціонального забезпечення процесу залучення інвестицій.

В час ринкових перетворень та світової інтеграції інвестиційний процес визначає характер суспільного виробництва. Інвестиційні ресурси є ресурсами супроводу і за відповідних умов здатні підвищити (знижити) ефективність їх застосування [1, с. 48].

Інвестиційна привабливість агропромислового комплексу визначається низкою факторів. Серед них:

- важливість АПК – значення продукції, її особливості, експортна спроможність та імпортозалежність, частка сфери діяльності або конкретної продукції в обсягах валового регіонального продукту;
- стан внутрішнього регіонального та національного ринків, рівень конкуренції аграрної продукції;
- рівень державного втручання в розвиток АПК, включаючи державні капітальні інвестиції, податки, можливість прискореної амортизації, інші преференції;
- соціальна складова АПК, що характеризується зниженням напруги на регіональному ринку праці, зростанням купівельної спроможності сільського населення, станом довкілля;
- обсяги надходження до бюджетів усіх рівнів, особливо місцевих [2, с. 165].

Інвестиційна привабливість галузі є необхідною, але недостатньою умовою розвитку інвестиційних процесів. Досвід країн з розвинутим національним господарством, інтегрованих у світову економіку, показує, що ринкових сил саморегулювання недостатньо для подолання труднощів, які виникають. Проаналізувавши досвід світових криз, можна стверджувати, що держава повинна активно втручатися у розвиток економічних процесів. Виходячи з відміченого, система управління інвестиційними процесами може будуватися за трьома основними напрямками (рис. 1) [3]:

Рис. 1. Схема управління інвестиційними процесами (інвестиційною діяльністю) на рівні регіону

Таким чином, на законодавчому рівні уряд повинен гарантувати законодавчо-правовий захист інтересів інвесторів, розвиток сприятливої інфраструктури, мобілізацію ресурсів, що дозволяло б агропробудничим підприємствам підвищити інвестиційну привабливість і здійснити комплекс перетворень для ефективної діяльності. Також одною з важливих умов розвитку інвестиційних процесів в аграрному комплексі країни є проведення кваліфікованої оцінки інвестиційної привабливості, пріоритетності галузі серед інших у залученні інвестиційного капіталу, формулювання системи основних показників, що впливають на збільшення притоку капіталу.

Слід зазначити, що існуюча в Україні практика формування інвестиційних програм за рахунок бюджетних джерел потребує суттєвого методичного та практичного вдосконалення. Мова йде про те, що у складі Державного бюджету вони формуються залежно від політичних цілей Уряду і безпосереднє фінансування здійснюється, як правило, в кінці року, що зумовлює розриви в технології виконання робіт та узгодженні діяльності проектних, підрядних, монтажних організацій, постачальників обладнання, матеріалів та конструкцій [4, с. 69].

Основним напрямом державного регулювання інвестиційної політики України для АПК має бути визначення пріоритетних галузей виробництва, тобто об'єктів першочергового іноземного інвестування. Аналізуючи вітчизняні потреби і світовий досвід, можна визначити основні сфери для залучення іноземних інвестицій із метою забезпечення розвитку галузей АПК:

- виробництво технологічного устаткування для цукрової, олійно-жирової, хлібопекарної, борошномельно-круп'яної, м'ясо-молочної промисловості;
- біотехнології в галузях переробної промисловості АПК;
- створення об'єктів соціальної інфраструктури.

Але існує низка факторів, які перешкоджають надходженню іноземних інвестицій, тобто нівелюють бажання розвинутих країн інвестувати саме в Україну. До них, наприклад, можна віднести:

- нестабільність і невизначеність законодавчих актів, різкі і непередбачені зміни в податковій політиці;

- невизначеність у питаннях власності, особливо на природні ресурси;

- гострий дефіцит комерційної, юридичної і ринкової інформації і багато інших проблем [5].

Іноземні інвестиції в АПК України надходять у таких формах:

- прямі іноземні інвестиції;
- інвестиції в основний капітал [6].

Іноземне інвестування посідає особливе місце у структурі зовнішньоекономічних пріоритетів розвитку економіки України. І якщо аналізувати динаміку іноземного інвестування в економіку країни загалом, то варто відзначити, що вона є позитивною.

За даними Держкомстату у січні – вересні 2012 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4,3 млрд. США прямих іноземних інвестицій, що становить 91,07 відсотка до відповідного періоду 2011 року, у січні – вересні 2011 року відповідно -138,52 відсотка до відповідного періоду 2010 року. Обсяг унесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 1 жовтня 2012р. становив 52673,8 млн. дол. США, що на 5,2 відсотка більше обсягів інвестицій на початок 2012р., та в розрахунку на одну особу населення складає 1157,0 дол. США [7].

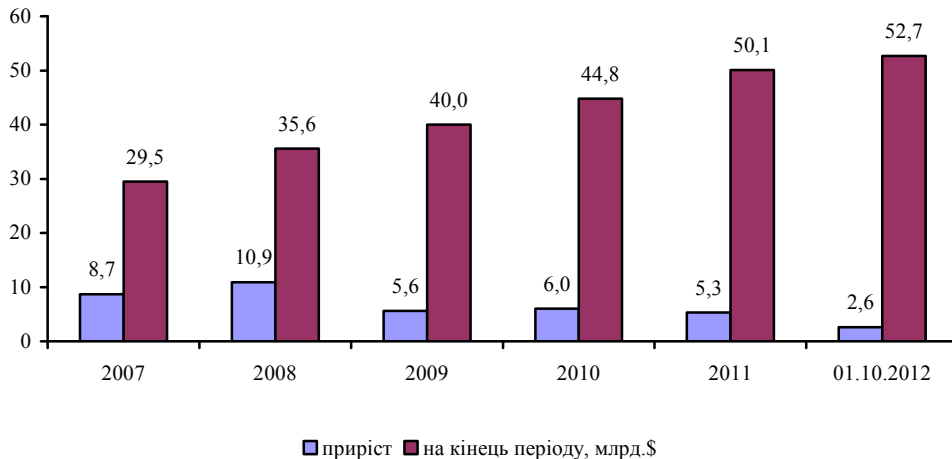

Рис. 2. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. дол. США

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більш ніж 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 13,66 млрд. дол. США, Німеччина – 7,47 млрд. дол., Нідерланди – 4,91 млрд. дол., Російська Федерація – 3,66 млрд. дол., Австрія – 3,45 млрд. дол., Великобританія – 2,3 млрд. дол., Франція – 2,28 млрд. дол., Швеція – 1,76 млрд. дол. і США – 1,04 млрд. дол. [7].

У 2011р. суб'єктами господарювання за рахунок усіх джерел фінансування у сільське господарство, мисливство, лісове господарство вкладено 18,2 млрд.грн. інвестицій в основний капітал, що на 32,0% більше, ніж у 2010р. Питома вага інвестицій у зазначені види економічної діяльності становить 7,7% від загальнодержавного обсягу інвестицій в основний капітал (у 2010р. – 7,2%). За рахунок коштів державного бюджету освоєно 317 млн. грн., що становить 1,7% інвестицій в основний капітал у цей вид діяльності. Слід зазначити, що вагому частку інвестицій у сільське господарство, мисливство, лісове господарство освоєно у рослинництві (71,0%) [8].

Основними інвесторами в сільське господарство України у 2012 році були Кіпр (360,7 млн. дол. США), Данія (50,9 млн. дол. США), США (50,4 млн. дол. США), Великобританія (42,8 млн. дол. США), Швеція (36,7 млн. дол. США), Німеччина (35,4 млн. дол. США), Австрія (28,4 млн. дол. США), Польща (28,3 млн. дол. США), Вінгирські Острови (Британія) (27,3 млн. дол. США), Російська Федерація (17,7 млн. дол. США). Загалом об'єм прямих іноземних інвестицій в сільське господарство України станом на 01.07. 2012 р. склав 739,0 млн. дол. США, а і це 1,4% від загального об'єму інвестицій в економічну діяльність країни [7].

Одним із прикладів вдалих проектів по залученню інвестиційних ресурсів є співпраця Horizon Capital з агропромисловою корпорацією «Агро-Союз». 1 червня 2010 року Horizon Capital, провідна компанія з управління приватними фондами прямого інвестування, і багатогалузева агропромислова корпорація «Агро-Союз» оголосили про купівлю-продаж неконтрольного пакету акцій «Агро-Союз» за \$40 мільйонів. Агропромислова корпорація «Агро-Союз», що здійснює свою діяльність по чотирьох напрямках бізнесу, пов'язаних із сільським господарством, планує спрямувати інвестиційні кошти в першу чергу в галузь свинарства та реструктуризацію кредитного портфеля [9].

Таким чином частка іноземного капіталу в українських підприємствах аграрного сектору протягом найближчих кількох років збільшуватиметься. Це пояснюється активним розвитком так званих «агрохолдингів» [10].

За даними дослідження, проведеного міжнародною аудиторсько-консалтинговою компанією «Делойт», майже третина великих компаній аграрного сектору сьогодні змогли залучити іноземний капітал. Близько 80% опитаних агрокомпаній планують публічне розміщення акцій на іноземних біржах, залучення приватного капіталу або стратегічних інвесторів [11].

На сьогодні в Україні створене розвинене правове поле для інвестування. Законодавство України передбачає необхідні гарантії діяльності для інвесторів. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі.

Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій.

Водночас проблеми із забезпеченням прав власності, невизначеність з ситуацією щодо формування повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення, постійні зміни нормативно-правового поля, несподівані і непередбачувані рішення щодо квотування експорту зернових підвищують ризикованість інвестицій в агропромисловий комплекс.

Інвестиції є одним з найважливіших джерел ресурсів економічного зростання АПК. Основним завданням підприємств, що прагнуть світової інтеграції й виходу на світові ринки, є залучення додаткових фінансових інвестиційних ресурсів.

На даному етапі розвиток інвестиційної діяльності підприємств АПК потребує певних кроків з боку держави. Забезпечення прозорості і стабільності законодавства у сфері інвестування та оподаткування призведе до збільшення надходжень інвестицій в економіку України і в агропромисловий комплекс в тому числі. Правове регулювання іноземних інвестицій слід підняти до рівня світових стандартів.

З метою забезпечення стабільного розвитку галузі АПК України необхідно створити умови для активного припливу інвестицій і збільшення їх обсягу. Для поліпшення інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки України необхідно вирішити такі завдання:

- створення умов для економічної зацікавленості підприємств АПК регіонів у нарощуванні обсягів інвестицій;
- підвищувати ефективність сільськогосподарського виробництва, забезпечити зростання фінансових накопичень та їх трансформацію в інвестиції;
- визначення стратегічних цілей і завдань залежно від реальної ситуації в країні з обліком зовнішніх і внутрішніх умов;
- формування сприятливого інвестиційного клімату для залучення інвестицій до довготермінових інвестиційних проєктів;
- зниження рівня інвестиційних ризиків економічного і соціального характеру.

Література

1. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: навч. посіб. / Д.М. Стеченко. – К.: Вища шк., 2002. – 254 с.
2. Хвесик Ю.М. Засади формування інвестиційного потенціалу АПК регіону / Ю.М. Хвесик // Національне господарство України: теорія та практика управління. – 2009. – С. 164-169.
3. Резнік Н.П. Засади формування інвестиційного потенціалу агропромислового комплексу держави / Н.П. Резнік // Інноваційна економіка. – 2012(10). – № 36. – С. 9-24.
4. Бутко М.П. Методичний підхід до оцінки ефективності інвестиційних проєктів / М.П. Бутко, О.Ю. Акименко // Европейская наука XXI века – 2007. – Т.1. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2007. – С. 67-70.
5. Ярошенко Ф.О. Інвестиції на розвиток сільського господарства / Ф.О. Ярошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 6. – С. 34-36.
6. Щурик М.В. Інвестування сільського господарства: інвестиційні пріоритети на напрямки / М.В. Щурик, М.М. Щурик // Статистика України. – 2006. – № 4. – С. 51-55.
7. Капітальні інвестиції в Україні за січень-вересень 2012р. – Статистичний бюлетень. – К.: Держ. служба статистики України. – 2012. – 44 с.
8. Економічна політика України: інформація щодо інвестиційного клімату України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua>
9. Статистичний щорічник України за 2011 рік. – К.: Держ. служба статистики України, 2012. – 560 с.

10. Прес-реліз [Електронний ресурс]: Horizon Capital інвестує \$40 мільйонів у багатогалузеву агропромислову корпорацію «Агро-Союз». – Режим доступу: www.horizoncapital.com.ua

11. Дем'яненко С.І. Агрохолдинги в Україні: процес становлення та розвитку / С.І. Дем'яненко// Економіка України. – 2009. – № 12. – С. 50-61.

Рецензент д.е.н., професор С.В. Коляденко

336.76(477)

*Воробець Т.І., асистент,
Національна академія природоохоронного
та курортного будівництва*

ПРИНЦИПИ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ СТІЙКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах господарювання підвищується роль інформаційної забезпеченості ухвалення управлінських рішень в сфері планування, регулювання та контролю за фінансово-господарськими діями на рівні держави. Інформаційний базис ухвалення управлінських рішень передбачає комплексне оцінювання стійкості функціонування економічних систем, дозволяючи розробити дієві рекомендації щодо підвищення рівня надійності, цілісності, адаптованості та їхньої ринкової цінності, за умов високої імовірності отримання бажаного результату. На сьогодні, стійкість функціонування економічних систем передбачає розробку відповідного методичного інструментарію. Це потребує урахування зовнішніх і внутрішніх факторів, управління якими здатне вплинути на параметри функціонування економічної системи. Найбільш важливими є фактори, що характеризують загрози функціонування економічної системи на подальшому етапі антикризового управління.

Аналізуючи праці провідних економістів, слід відзначити, що значний внесок у дослідження оцінювання стійкості економічних систем зробила низка вчених, зокрема: С.П. Бараненко та В.В. Шеметова [1], які в своїй роботі запропонували оцінювати стійкість використовуючи показники фінансового стану чи поточного рівня ліквідності, В.І. Корнієнко [2], праці якого ґрунтуються на використанні коефіцієнта Альтмана, Е.В. Корчагіна [3] в своїх працях пропонує використовувати певну еталонну модель та ін.

Дослідження понятійно-категоріального апарату характеристик стійкості функціонування доводить, що жодну з них не можна в повному обсязі використати для оцінки стійкості функціонування фондового ринку. Самі методики та понятійно-категоріальна інтерпретація не відповідають нашому уявленню про стійкість його характеристик.

Отже метою дослідження є виявлення принципів та показників оцінювання стійкості функціонування фондового ринку, які дозволяють оптимізувати функціонування фондового ринку та його учасників.

Згідно досліджень В.М. Ячменьової [4], стійкість — це характеристика функціонування економічної системи, яка в умовах ринкової невизначеності зберігає свою цілісність, успішно адаптується до умов зовнішнього середовища, використовуючи внутрішні та зовнішні резерви і здатна зберігати свою ринкову цінність у просторі та часі. Отже стійкість можливо представити, як показано в табл. 1. При цьому слід зауважити, що показники або вхідна інформація представляється як у кількісному, так і якісному вигляді.

Система показників, що відображає стійкість функціонування фондового ринку, багато в чому визначається їх специфікою та спеціалізацією. Проте в будь-якому випадку її побудова повинна відповідати певним принципам, серед яких [14]:

Принцип зіставності. Принцип зіставності та порівнянності полягає в застосуванні умов порівняння, зіставлення абсолютних і відносних показників, згідно з якими вони повинні бути приведені до адекватної форми виміру, а також установа близьких або рівних умов формування і використання трудових, фінансових, природних та інших ресурсів для суб'єктів суспільних відносин, що мають подібні якості та ознаки. Зіставність рівня показників у просторі та часі.

Принцип лаконічності. Кількість показників в системі має бути оптимальною, без зайвого навантаження. Містить лише ті елементи, які необхідні для забезпечення інформацією про стан об'єкта і вибору оптимального способу впливу.

Принцип інформаційної забезпеченості. Джерелами інформації для визначення показників є фіксована звітна та планова документація при цьому процедура їх отримання має бути прозорою й недорогою. А також це не тільки отримання інформації про результати роботи, але і наявність зворотного зв'язку, що дозволяє порівняти фактичний стан керованої системи з заданим планом.